

Георги Карасимеонов (Ред.)

БАРОМЕТЪР

Политическите партии в България

Тримесечен обзор
Юли-Септември 2009

■ Политическата ситуация в страната и напред ще се развива под влияние най-вече на дейността на новото правителство на България. Това ще предопределя взаимоотношенията, както между управляващи и опозиция, така и между десните партии, подкрепящи до този момент ГЕРБ

■ В следващите месеци Борисов ще се стреми да консолидира около себе си законодателната и изпълнителната власт, за да може да реализира онези политически реформи, които ГЕРБ заяви като приоритетни в своята политическа програма. За ГЕРБ е важен и успехът на кметските избори в София, което ще бъде още едно доказателство за превъзходството на партията над останалите политически формации в страната

■ След тежката загуба на изборите, конфликтите в БСП се задълбочават. Отделните групи на влияние в партията водят борба за политическото лидерство. Формален повод за това е бъдещето на партията и нейната нова политическа и идейна визия.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съдържание.....	1
1. Политическата ситуация	2
2. Състояние и перспективи в партийната система	5
2.1. Дясното политическо пространство	5
2.1.1. ГЕРБ.....	5
2.1.2. Ред законност и справедливост (РЗС)	7
2.1.3. Синята коалиция	8
2.1.4. Атака	9
2.2. Парламентарната опозиция.....	10
2.2.1. БСП.....	10
2.2.2. ДПС	12
3. Обществено мнение	13
4. Изводи и прогнози	14

1. Политическата ситуация

Политическата ситуация през изминалото тримесечие се характеризираше главно с първите стъпки на новото правителство на ГЕРБ. Това до голяма степен предопредели дневния ред на обществото и даде отражение на политическия дебат в страната.

След като проведе безрезултатни разговори с останали политически партии от дясното политическо пространство ГЕРБ състави самостоятелно правителство начело с министър-председател Бойко Борисов. Правителството получи широка парламентарна подкрепа от другите десни партии и парламентарни групи – Синята коалиция, Ред законност и справедливост (РЗС) и „Атака“. Тези партии декларираха подкрепата си за ГЕРБ още в хода на разговорите с победилата на изборите партия. Въпреки че в публичното пространство не бяха огласени с подробности разговорите, които се водят, по-малките десни формации като Синята коалиция и РЗС са настоявали за формиране на коалиция с ГЕРБ и за министерски кресла.

Решението на Борисов да състави самостоятелно правителство натовазва ГЕРБ изцяло с политическата отговорност за управлението на страната. Именно поради това новият премиер Борисов заложи на един кабинет, в който намират място както професионалисти и експерти, така и политически ангажирани с ГЕРБ дейци. Борисов изпълни намерението си отпреди изборите, като закри министерството на държавната администрация, министерството на извънредните ситуации и беше премахната длъжността министър по европейските въпроси.

Новото правителство има двама вицепремиери – Симеон Дянков, който поема функциите на министър на финансите, и Цветан Цветанов, който е и министър на вътрешните работи. Дянков има сериозен опит на финансист в Световната банка и е специалист по анти кризисни мерки и програми, което го прави особено подходящ в ситуация на икономическа криза. Формалният председател на ГЕРБ Цветан Цветанов има дългогодишен опит в системата на МВР и ще бъде изправен пред предизвикателството да реформира министерството, което оглавява.

За министър на отбраната беше избран Николай Младенов, бивш депутат от СДС и бивш евродепутат от ГЕРБ. Младенов е едно от политически ангажираните лица в правителството. В същото време има сериозен външно-политически опит и е добре познат в международните политически среди.

Министерството на външните работи беше оглавно от бившия евродепутат Румяна Желева, която оглавяваше листата на ГЕРБ на изборите за Европейския парламент през тази година. Твърде вероятно е Румяна Желева да бъде предложена за еврокомисар от квотата на България.

Две от най-критикуваните министерства от европейските институции във връзка с усвояване на еврофондовете – министерството на регионалното развитие и това на земеделието, Борисов повери на професионалисти и експерти. Министър на регионалното развитие е Росен Плевнелиев, човек с дългогодишен опит в строителния бизнес, който години наред е заемал мениджърски позиции в строително-инвестиционни компании в България и чужбина.

Мирослав Найденов е новия министър на земеделието и храните. Той е специалист по ветеринарна медицина и е ръководител на експертната група по земеделие в ГЕРБ.

За министър на икономиката, енергетиката и туризма беше избран Трайчо Трайков. Той е бил консултант в енергийни компании, но е малко познат в публичното пространство.

Важното министерство на правосъдието бе поверено на доказан професионалист като Маргарита Попова, прокурор от Върховна касационна прокуратура. Тя беше шеф на спецвеното за борба с измамите със средства от еврофондовете като получи високи оценки за своята работа от европейските институции. Това назначение е важен сигнал към ЕС от страна на новото правителство.

Новият министър на труда и социалната политика е досегашния кмет на Враца Тотю Младенов. Той е член на ГЕРБ от 2007 г. и има дългогодишен опит като синдикалист КТ „Подкрепа“.

За министър на културата беше избран известният скулптор Вежди Рашидов, който беше мажоритарен кандидат на ГЕРБ в Кърджали. Рашидов е етнически турчин, който през последните години е един от силните критици на политиката, която води ДПС и нейният лидер Доган.

Министър на образованието, младежта и науката стана Йорданка Фандъкова, заместник кмет на София от 2005 година. Тя е един от учредителите на партия ГЕРБ и приближена до лидера Борисов. Фандъкова беше определена за кандидат на ГЕРБ за изборите в София, които ще се проведат през ноември. По всичко личи, че тя ще победи на тези избори, поради

което ще бъде избран нов министър на образованието.

Александър Цветков е новият министър на транспорта и съобщенията. Преди да стане министър Цветков беше зам. кмет на София по транспорта след като Велизар Стоилов подаде оставка. Цветков е бил директор на „Транспортна инфраструктура“ в Столична община.

Министерството на околната среда и водите беше оглавно от Нона Карджова, доказан експерт в областта на околната среда, с опит в работата по европейски програми.

За министър на здравеопазването беше избран д-р Божидар Нанев. Тази година Нанев беше избран за председател на Българския лекарски съюз.

В новото правителство беше създадено и министерство на спорта, досега държавна агенция. За негов министър бе определен Свилен Нейков, треньор и съпруг на олимпийската шампионка по гребане Румяна Нейкова.

Най-спорна се оказа кандидатурата на Божидар Димитров за министър без портфейл, отговарящ за българите в чужбина. Доскоро Димитров беше член на БСП. Миналото му на сътрудник на бившата държавна сигурност, среща неодобрението на Синята коалиция, които въпреки това подкрепиха правителството при гласуването.

Първите стъпки на новото правителство бяха свързани с подробна ревизия на работата на предишните управляващи. Нарушения и съмнителни сделки бяха открити в редица министерства и държавни агенции. Прокуратурата привлече като обвиняеми бившия земеделски министър Валери Цветанов и бившия шеф на Агенцията по горите Стефан Юруков за извърше-

ни замены с имоти оцетили държавата с над 4,5 млн. лева.

Нарушения бяха открити още в министерството на здравеопазването, министерството на отбраната, министерството на труда и социалната политика, като някои от бившите министри в тези ведомства бяха викани на разговори в прокуратурата, засега като свидетели по образувани дела срещу неизвестен извършител. От прокуратурата заявиха, че ако има данни за нарушения от бивши министри, те няма да се поколебаят да им повдигнат обвинения.

Заради многобройните нередности на предишното управление, Народното събрание образува временна парламентарна анкетна комисия, която да проверява законосъобразността на разходите, сделките, назначенията на правителството на Станишев, извършени в последната година от неговото управление. Тази комисия е съставена от 12 депутати и ще работи два месеца.

Силна реакция от страна на опозицията предизвика решението на мнозинството, депутатите, които са били сътрудници на бившата държавна сигурност да не могат да бъдат членове на Комисията по национална сигурност, Комисията по външна политика и отбрана, Комисията за контрол на ДАНС и Комисия по европейските въпроси и контрол на еврофондовете. От БСП и ДПС сезираха Конституционния съд за този текст от правилника за дейността на Народното събрание.

Освен ревизия на новата власт правителството започна работа по ограничаване ефекта от икономическата криза. Една от идеите на пра-

вителството е намаляване на осигурителната тежест с 2% от следващата година. Като всяка следваща година осигуровките ще бъдат намалявани с още 1%, като в края на мандата на правителството общото намаление ще бъде 5%. Така правителството се надява да остави повече пари в бизнеса и да бъдат запазени работни места в години на икономическа криза.

Особени дискусии предизвикаха колебанието и възможната преценка на правителството за енергийните проекти АЕЦ Белене и нефтопровода „Бургас-Александрополис“. Правителството на Борисов заяви, че АЕЦ Белене ще струва прекалено скъпо на държавата като цената възлиза на 10 млрд. евро. От друга страна петролопровода, който ще минава през Черно море, може да доведе до сериозни последици за българския туризъм. Тези въпроси бяха дискутирани на среща между премиерите Борисов и Путин. Борисов заяви, че правителството трябва да се запознае в детайли със заключенията от предишното правителство договори, за да може да вземе окончателно решение.

Енергийната тема стана повод за конфликт между премиера Борисов и президента Първанов. Първанов изрази съмнения в компетентността на Борисов по въпросите свързани с енергетиката, като заяви, че е необходимо ускоряване на работата по проектите. Борисов отговори, че тази тематика е от прерогативите на изпълнителната власт и не е от компетенциите на президента.

Същевременно на заседание на Консултативния съвет по национална сигурност при президента се прие

консенсусно решение в подкрепа на правителството при усвояването на еврофонддовете.

2. Състояние и развитие на партийната система

Резултатите от изборите за 41-то Народно събрание доведоха до нова трансформация на българската партийна система. Изборите бяха спечелени от ГЕРБ, една новосъздадена политическа партия, която за първи път участва на парламентарни избори. За първи път от осем години, дясно-центристките сили доминират българския парламент, а левицата в лицето на БСП постигна един от най-слабите си резултати, превръщайки партията в раздирана от вътрешни противоречия, слаба опозиция.

2.1. Дясното политическо пространство

След изборите в парламента се оформи голямо дясно мнозинство, което подкрепя новоизбраното правителство на ГЕРБ. В същото време обаче десния блок е нееднороден и раздиран от вътрешни противоречия, които засега са временно туширани, но които могат отново да излязат на преден план в следващите месеци. Изминалото тримесечие показва, че между по-малките десни партии има редица противоречия и най-вече различни виждания по отношение на партньорството с ГЕРБ. От друга страна, отношенията на малките десни партии и ГЕРБ остават по-скоро в рамките на временното тактическо партньорство, отколкото базирани на дългосрочна стратегия.

2.1.1. ГЕРБ

Изминалото тримесечие беше особено важно за ГЕРБ. След като спечели убедително парламентите избори партията сформира самостоятелно правителство, оглавено от нейния лидер Бойко Борисов. На практика новият кабинет на Борисов е правителство на малцинството, тъй като партията няма необходимите 121 депутати, с които да си осигури самостоятелно парламентарна подкрепа. Засега обаче правителството на Борисов получава сериозна подкрепа в Народното събрание, с която се ангажираха депутатите от другите десни формации - Синята коалиция, РЗС и Атака.

Веднага след изборите ГЕРБ показва, че ще заложи на силна вътрешнопартийна дисциплина под прекия контрол на лидера Борисов. Доказателство за това е правилника за дейността на парламентарната група на ГЕРБ. В него е записано, че при продължително и неоснователно отсъстване от парламента, при несъобразяване с мнението на парламентарната група и изказване на алтернативни мнения депутатите трябва да подадат оставка като народни представители. На практика това решение е без правни последици, тъй като в България действа принципа на свободния мандат и конституцията не предвижда отзоваване на депутати. Ето защо по-скоро това вътрешнопартийно правило има за цел затягане на партийната дисциплина.

От ГЕРБ предприеха и един друг ход, целящ избягване на парламентарната фрагментация, както се случи в миналото Народно събрание. По инициатива на партията в новия

правилник за дейността на 41-то Народно събрание бе записано, че депутати, които напускат парламентарните си групи, стават независими, но не могат да сформират нови парламентарни групи.

Тези примери показват, че ГЕРБ и Бойко Борисов ще заложат на партийната дисциплина, така важна за всяко едно правителство на малцинството. Доказателство за това са първите месеци на работа на 41-то Народно събрание, в които депутатите от ГЕРБ показаха поне засега, най-сериозна дисциплина по отношение на присъствие в пленарната зала на парламента.

В същото време обаче Борисов показва, че ще разчита на опозицията, за да има прозрачност неговото управление. Не случайно ГЕРБ отказа да оглави възлови комисии като тази за борба с корупцията, контрола по усвояване на евро фондовете и контрола върху ДАНС, които бяха предоставени на опозицията и на партиите от десницата, които ще ги председателстват на ротационен принцип.

Оттук насетне ГЕРБ ще съсредоточи своята работа главно в управлението и осигуряване на необходимите закони, които да осигурят на ГЕРБ възможност за осъществяване на реформи. Първите стъпки на правителството, за които вече стана дума, бяха свързани с проверки на отделните министерства с цел да се установи реалната ситуация, оставена от предходно правителство на Станишев. Бойко Борисов на няколко пъти заяви, че правителството на Станишев е извършило редица злоупотреби, извършени са редица разходи от държавния бюджет, поради които страната е оставена в

лошо финансово състояние в период на растяща икономическа криза.

За редица нарушения беше сезирана прокуратурата, като се очаква да бъдат повдигнати обвинения на висши държавни чиновници и министри. Предприетите действия от страна на правителството, по отношение на ревизия на преходното управление, повишиха още повече неговия рейтинг.

В същото време обаче правителството и мнозинството на ГЕРБ бяха разкритикувани от опозицията, че вече трети месец от работата на Народно събрание не е внесен важен законопроект и на практика парламента не работи. От БСП и ДПС обвиниха ГЕРБ, че това се дължи на неподготвеност и липса на опит. От Синята коалиция пък изразиха опасения, че ГЕРБ прекалено много се бави с анти-кризисните мерки в икономиката, което може да се отрази изключително негативно на страната в идните месеци.

Финансовият министър Симеон Дянков отхвърли обвиненията, че правителство няма ясна стратегия за излизане от кризата. Той заяви, че бюджетния дефицит с намалел до 105 млн. през август в сравнение с 565 млн. през юли, което е резултат от предприетите мерки на правителството. Основна роля за това намаляване на бюджетния дефицит има съкращаването на правителствените разходи след като ГЕРБ пое управлението. Правителството замрази с 15% разходите на министерствата, което се равнява на 1,2 млрд. лева. Отделно бяха спрени много капиталови разходи, като например 41 обекта в системата на строителното министерство на обща стойност 180 млн. лева. Освен това се наблюдава и леко повишаване

на приходите, особено тези от акцизи на алкохол и цигари.

ГЕРБ разчита на увеличаване на приходите от мита и акцизи, което може да се случи чрез ограничаване на контрабандата и нелегалния внос. В тази връзка особено се разчита на новото ръководство на Агенция „Митници“ и на нейния нов ръководител ген. Ваньо Танов, бивш шеф на Главна дирекция за борба с организираната престъпност към МВР.

ГЕРБ е изправена пред основното предизвикателство – справяне с икономическата криза, което се явява първият реален политически тест, чрез който партията ще може да докаже на скептиците способността си да управлява. Друго основно предизвикателство е възстановяване доверието на ЕС към България. Към този момент сигналите са положителни. Не случайно бяха размразени парите по програма САПАРД, спрени по време на предходно правителство.

Основен фактор за възстановяване доверието към ЕС ще бъде борбата с корупцията. До момента от ГЕРБ са декларирали своята решителност да се справят с този основен проблем, спъващ развитието на страната, а и първите негови стъпки са именно в тази насока.

ГЕРБ обяви своята кандидатура за кмет на София. Това ще бъде министъра на образованието Йорданка Фандъкова. Фандъкова има управленски опит в Столична община, тъй като беше зам. кмет, отговарящ за образованието. От партията на Борисов заявиха, че се явяват самостоятелно на изборите, което обаче не изключва другите основни десни партии да подкрепят кандидатурата на ГЕРБ.

Премиерът Борисов обяви своето намерение следващия комисар в ЕК, представител на България да бъде от ГЕРБ. Най-вероятният кандидат ще бъде сегашният външен министър и бивш евродепутат Румяна Желева. Това е един въпрос, който породил силна полемика в политическото и обществено пространство, поради високото одобрение, което има настоящият еврокомисар Меглена Кунева. Борисов аргументира своето решение и отказа да подкрепи Кунева с това, че тя практически бе част от „тройната коалиция“ на БСП, НДСВ и ДПС. Това решение на Борисов обаче може да открие пътя на Кунева, като един възможен кандидат на президентските избори след две години, който да се изправи срещу кандидата на ГЕРБ.

2.1.2. Ред законност и справедливост (РЗС)

Парламентарните избори бяха безспорен успех за РЗС. Партията изпълни основната цел, която си беше поставила-влизане в 41-то Народно събрание, но нейното утвърждаване тепърва предстои. До голяма степен успеха на партията се дължеше на добре проведената популистка кампания и на популярността на нейния лидер Яне Янев. Сега обаче партията е изправена пред предизвикателството да изгради облик на консервативна формация, каквито са претенциите на нейното ръководство.

Първото основно предизвикателство пред РЗС беше каква позиция да заемат по отношение на сформирането на правителство на страната след изборите. РЗС бе една от партиите, които критикуваха най-остро тройната коалиция на БСП, НДСВ и ДПС. По-

ради това решението партията да подкрепи правителството на ГЕРБ и Бойко Борисов не беше изненада за никого.

Яне Янев заяви, че РЗС дава безусловна подкрепа на ГЕРБ и правителството в първите шест месеца на неговото управление. Лидерът на РЗС заяви, че ще подкрепя всички усилия на правителството в борбата му срещу корупцията и организираната престъпност. Именно борбата с корупцията е основен приоритет за РЗС, заявен още по време на предизборната кампания. Яне Янев оглави парламентарната комисия за борба с корупцията в първите шест месеца на работа на 41-то Народно събрание.

Една от основните идеи, които лансира РЗС още в първите дни на работа на новия парламент, е свикване на Велико Народно събрание. Това означава настоящият парламент да има ограничен мандат като бъде разпуснат предсрочно, за да се насрочат избори за Велико народно събрание, което да приеме нова конституция на страната. За РЗС единствено приемането на нова конституция може да реши институционалните проблеми на съдебната система и на правораздаването в България. Тази тема обаче е особено спорна с оглед необходимостта от функциониращ парламент в следващите години, който да отговори на предизвикателствата на глобалната икономическата криза.

Според Янев обаче темата за свикване на Велико народно събрание остава актуална, защото страната се нуждае от изработването на нова конституция, което да даде ново начало на развитие на политическата система в страната.

2.1.3. Синята коалиция

След изборите Синята коалиция настояваше за преговори с ГЕРБ по отношение на изработване на обща програма на управление. Според лидерите на двете партии от коалицията, на СДС, Мартин Димитров и на ДСБ, Иван Костов, по този начин ще бъде гарантирано едно стабилно дясно центристско управление. Решението на Борисов да състави самостоятелно правителство промени стратегиите на двете партии. Те подкрепиха кабинета на Борисов с мотива, че това е волята на българските избиратели и като членки на ЕНП трябва да подкрепят дясно-центристкия кабинет.

В същото време обаче от Синята коалиция отправиха критики към правителството на Борисов. Така например една от тези критики е, че правителството се е забавило със своята управленска програма, което според тях ще рефлектира отрицателно на икономическата криза в страната. Така например лидерът на ДСБ Иван Костов заяви, че ГЕРБ трябва да представи до края на месец септември управленската си програма за целия си четири годишен мандат. Костов разкритикува кабинета, че все още не е показал ясна стратегия за развитие на страната.

От Синята коалиция заеха твърда позиция по отношение изграждането на АЕЦ „Белене“. Според лидера на СДС Мартин Димитров проектът по изграждане на новата атомна електроцентрала трябва да спре, ако не бъде изграден с частни капитали. Искането на Синята коалиция е делът на частните инвестиции да бъде 80%, а на държавата 20%. Димитров счита, че по оценка на Си-

нята коалиция този проект се прави единствено за изнасяне на електроенергия, поради което е необосновано в условията на криза страната да плаща 10 млрд. долара.

Тази категорична позиция на Синята коалиция може да стане повод за разногласия с ГЕРБ в случай, че Борисов продължи работа по изграждане на АЕЦ „Белене“ във вида договорен от предходното правителство.

В началото на месец септември Синята коалиция беше напусната от депутата Венцислав Върбанов от „Обединените земеделци“, който става независим народен представител. Повод за напускането на Върбанов беше решението на СДС и ДСБ да сезират Конституционния съд по повод решението на ЦИК, че в Русенски избирателен район има сбъркан протокол, оцетил Синята коалиция с 24 гласа. Последното бе потвърдено и от Върховния административен съд. Това би означавало, че Синята коалиция трябва да има депутат от Русе, а не от Добрич, откъдето е избран Венцислав Върбанов.

От Обединените земеделци заявиха, че внесеният в Конституционния съд иск за преразглеждане на мандатите на Синята коалиция в Русе и Добрич е грубо нарушение на предизборното споразумение. Поради това Обединените земеделци могат да преразгледат своето оставане в Синята коалиция.

2.1.4. Атака

Подобно на останалите десни партии, националистите от „Атака“ дадоха своята подкрепа за правителството на Бойко Борисов. Сидеров заяви, че страната има нужда от

силно правителство със силна парламентарна подкрепа, поради това „Атака“ ще подкрепя кабинета на ГЕРБ. Според Сидеров това обаче не означава, че „Атака“ няма да бъде критична към кабинета.

По този начин за първи път от своето съществуване „Атака“ приема една непривична за партията роля – да подкрепя управляващите и да не бъде крайна и радикална опозиция. Това поставя въпроса доколко „Атака“ ще съумее да запази своя облик и как партията ще се адаптира към настоящата политическа ситуация с подкрепата си за доминиращата в страната партия ГЕРБ. До този момент електоралните успехи на „Атака“ се дължаха на характерните за всяка радикално популистка партия критики към политическия елит и политическото статукво.

Подкрепата за ГЕРБ и правителството не означават обаче, че „Атака“ ще промени своя идеологически профил и традиционната за партията националистка реторика. Това пролича още на първото заседание на 41-то Народно събрание, където Волен Сидеров заяви, че неговата партия ще внесе проекторешения за признаване на геноцида над арменците в Османската империя, за осъждане на геноцида над българския народ в Османската империя и за връщане на дълга на Турция към България за тракийските изселници. Сидеров се обяви и за създаване на временна парламентарна анкетна комисия, която да проучи как е преминало гласуването в Турция и в смесените райони, където според него са извършени огромни манипулации нарушения.

Авторитарният вътрешнопартиен стил на Волен Сидеров доведе до засилване на напрежението в „Атака“. Още преди парламентарните избори в редиците на „Атака“ имаше недоволство във връзка с начина на подреждане на партийните листи. След изборите, в края на месец юли бившият депутат от „Атака“ Митко Димитров направи опит да свика извънреден Национален събор на партията с цел да бъде променен устава на организацията. На сбирката присъстваха малцина недоволни от политиката на Сидеров. Те отправиха обвинение към партийния лидер, че еднолично е редял партийните листи и са били пренебрегнати напълно местните партийни организации.

Проблемите с подреждането на партийните листи доведе до още един сериозен конфликт в Атака – между Волен Сидеров и Валери Симеонов, шеф на телевизия СКАТ. Телевизия СКАТ, където Сидеров водеше телевизионно предаване от години, изигра голяма роля за популярността на Сидеров и неговата партия. Конфликта между Сидеров и Симеонов изглежда необратим с оглед желанието на шефа на телевизия СКАТ да създаде нова партия с участието на напуснали „Атака“ политици.

Създаването на подобна партия едва ли ще повлияе по някакъв начин на доверието и подкрепата за „Атака“. Загубата на трибуната на телевизия СКАТ също едва ли ще се отрази на партията, тъй като Волен Сидеров вече има трибуната и публичността, която му дават националните медии. По-големият проблем за партията е друг: как тя ще се справи

с новата си роля на поддръжник на управляващите.

2.2. Парламентарната опозиция

Към момента единствената ясна опозиция на правителството на Борисов ще бъде тази на бившите коалиционни партньори – БСП и ДПС. Отношенията между двете партии обаче не са такива, каквито бяха преди изборите. Една част от БСП критикува политиката на партията по отношение на ДПС.

ДПС също ще направи бъдеща оценка на своето участие в управлението в два последователни мандата. Това е особено важно за бъдещото развитие на партията. През изминалото тримесечие партията ограничи своите медийни изяви, вероятно с цел да остане встрани от общественото внимание, тъй като насъбрания негативизъм към нея е основна причина за политическата изолация, в която ДПС изпадна след изборите.

2.2.1. БСП

През изминалото тримесечие кризисните процеси в БСП се задълбочават. Постоянно изнасяната информация в медиите от страна на правителството на Борисов за редица злоупотреби и нередности, вършени по време на предишното управление, се отразяват все по-негативно върху БСП. Редица социологически проучвания показват, че доверието към партията от страна на избирателите се е свило до твърдото ядро от привърженици. Дори и твърдите избиратели на партията са раздвоени в своите оценки.

Въпреки многобройните призови от страна на негови съпартийци да подаде оставка, заради провала

на БСП на парламентарните избори, Сергей Станишев не го стори. Той получи вот на доверие от Националния съвет на партията и запази лидерската си позиция. Той получи подкрепата на 122 души от съвета, а 29 са били против това да остане лидер на партията. Националният съвет взе решение за насрочване на редовен конгрес (заседание на настоящия конгрес) на 18 октомври.

Станишев и неговото обкръжение отхвърлиха идеята да бъде свикан извънреден конгрес, на който да присъстват нови делегати, с мотива, че по този начин прекалено много би се забавило свикването на конгреса. Всъщност по този начин Станишев цели да бъде запазено статуквото, тъй като на миналия конгрес тези делегати го избраха за лидер с над 90%.

На заседанието на Националния съвет Станишев заяви, че не подава оставка, тъй като това би било бягство от отговорност. Станишев защити партийното ръководство, като заяви, че членове на Изпълнителното бюро са депозирали при него и писмените си оставки, които според лидера на БСП в момента не са нужни.

Бившият депутат Георги Близнашки заяви, че след такава загуба на избори, лидерът трябваше да подаде оставка. Близнашки посочи, че в БСП липсва дебат за "голямата тема за корупцията". Според него, това е една от „ахилесовите пети на управлението и поради това се пази мълчание“. Според Близнашки партията не е намерила сили да разобличи онези фигури, които са злоупотребявали с властта.

Бившият депутат Добромир Гуцеров подаде оставка като член на НС. Гуцеров заяви, че със своето поведе-

ние Станишев води партията към гибел и според него може да се повтори ситуацията със СДС, която се срина електорално и се маргинализира като формация.

Процесите на вътрешни конфликти в БСП не са в резултат само на загубата на парламентарните избори. Тези конфликти продължават през целия мандат на управлението на партията, но до този момент винаги се стигаше до компромис в името на запазване на властта.

Борбата за надмощие в БСП се води по линия на няколко основни групи. От една страна лидера Станишев се опитва да запази контрола си над партията, като до този момент успяваше в качеството си на премиер. По този начин Станишев се ограда с верен на него Национален съвет и Изпълнително бюро, с които контролира партията. В същото време редица местни организации са недоволни от политиката на централното ръководство и искат промяна.

От това опитват да се възползват другите групировки в партията. Крилата около Румен Петков и Румен Овчаров, които Станишев опитваше да изолира по време на управленския си мандат, сега настояват за промени. Тези две групи на влияние в БСП се явяват едни от основните заплахи за лидерството на Станишев, въпреки че формално дадоха своята подкрепа за лидера.

В БСП се очертава и групата на „недоволните бивши депутати“ като Татяна Дончева, Добромир Гуцеров, Младен Червеняков, които искат незабавната оставка на Станишев.

Лявото крило в БСП около Янаки Стоилов също настоява за промени.

Според Стоилов основна причина за провала на БСП е това, че партията се е превърнала в клиентелна организация на лобистки интереси и е изоставила „лявата идея“ и своя електорат.

Тези основни групировки ще определят и бъдещите процеси на развитие на конфликтите в партията с оглед предстоящия конгрес.

БСП започна и своята подготовка за частичните местните избори в София и Враца, които ще се проведат на 15 ноември. Тези избори се очертават да бъдат много тежки за партията с оглед на ситуация, в която се намира.

Столичната организация на БСП издигна кандидатурата на Георги Кадиев за кметските избори в София. На кандидатурата на Кадиев обаче се противопостави първоначално лидера на партията Станишев, който изрази мнение, че БСП не трябва да издига тясно партийна кандидатура. Всъщност Станишев е против тази кандидатура, тъй като Кадиев е един от основните вътрешнопартийни критици на бившия премиер. По-късно Станишев промени своята позиция и подкрепи Кадиев. Кадиев обаче е фигура, към която има силно одобрение в редиците на БСП. Със своята кандидатура, независимо от резултата на изборите за кмет, той прави сериозна заявка за лидерство в БСП.

2.2.2. ДПС

След изборите ДПС започна да прави равностойка на своето участие в управлението. Един от основните изводи на ръководството е, че партията е постигнала най-добрия си резултат на избори досега, защото е доказала, че е отговорна и авторитетна политическа партия. В същото

време срещу партията са стоварени многобройни обвинения с помощта на които други политически партии са намерили легитимация. Това положение обаче според ДПС е конюнктурно и едва ли ще носи позитиви в бъдеще на онези политически партии и политици, които залагат на ненужната конфронтация.

Очаквано ДПС премина в опозиция, като гласува срещу правителството на ГЕРБ. Лютов Местан заяви, че ДПС ще бъде конструктивна опозиция. Местан определи като опасен прецедент, че правителството на ГЕРБ се подкрепя от партия „Атака“. Това според Местан е една от причините ДПС категорично да гласува против кабинета на Борисов.

Лидерът на партията Ахмед Доган изрази мнение, че правителството ще доминира над парламента, което би било една неприятна и лоша практика, на която ДПС категорично ще се противопостави. От друга страна, според Доган, ГЕРБ нямат нужния управленски опит. Доказателство за това според него са депутатите на ГЕРБ, които нямат сериозни политически биографии. Липсата на доказани професионалисти в парламентарната група на ГЕРБ ще затрудни законодателната работа на парламента, счита още Доган.

ДПС изрази своето несъгласие с решението на дясното мнозинство да бъде създадена анкетна комисия, която да проверява законността и начина на провеждане на парламентарните избори в избирателните секции в Турция. Според управляващите са извършени многобройни нарушения и злоупотреби, които поставят под въпрос получените мандати за ДПС.

От ДПС заявиха, че ще сезират Конституционния съд и прокуратурата за тези действия на мнозинството, които според ръководството на партията са незаконни и неоснователни.

3. Общественото мнение

Правителството на ГЕРБ и Бойко Борисов стартираха с високо ниво на обществено доверие. Социологическите проучвания сочат, че българските граждани имат големи очаквания към новото правителство. Най-много надежди се възлагат в борбата с корупцията и организираната престъпност. Това се дължи до голяма степен на личността на Бойко Борисов и на политическата му воля, която той демонстрира, докато беше в опозиция.

Интерес представляват нагласите на българските избиратели към политическите институции в България и ЕС. Българите продължават да не вярват на националните си институции и в същото време остават едни от най-големите еврооптимисти. Това показват данните на социологическото изследване Евробарометър проведено през юли.

Едва 14% от избирателите имат доверие в съдебната система. България остава и на едно от последните места сред страните членки по отношение на декларираната степен на доверие в собственото национално правителство – едва 17% от българите са имали доверие в правителството през юни. Това вероятно е свързано със силното неодобрение към правителството на Станишев, което управляваше тогава страната. Над 50% от анкетираните българи обаче са посочили, че имат доверие на Европейската комисия.

Едва 10% от българите имат доверие на националния си парламент, при 32% средно за ЕС. Доверието на българите в Европейския парламент обаче е 61%, което е с 14% по-високо от средното за Европа.

13 на сто от българите са посочили, че имат доверие в политическите партии в България, при 19% средно в ЕС.

В същото време България е една от страните, където има традиционно най-високо доверието в ЕС и институциите му. В България доверието към ЕС е достигнало 60 % - най-високо, от както страната е член на съюза. Средният показател за ЕС е 45%.

Едва 3% от българите са на мнение, че социалната ни система може да служи за пример на други страни, за разлика от 46% от гражданите на ЕС като цяло, които биха препоръчали националните си системи. Близко половината българи приемат, че системата за социални грижи е твърде скъпа за обществото и едва 8% смятат, че тя осигурява достатъчно широк кръг от грижи и услуги.

Икономическата ситуация е най-голям проблем към момента, според нагласите на българските избиратели. Анкетираните български граждани са посочили като най-сериозни проблеми пред страната – икономическата ситуация (51%), безработицата (38%), инфлацията (30%) и престъпността (29%). В това отношение данните се доближават до средноевропейските, при които обаче безработицата изпреварва икономическата ситуация.

В повечето случаи българските граждани оценяват отрицателно личния си трудов статус, като малко над една трета от тях го определят като

добър. Сигурността на работното място е много важна и за българските граждани, но те поставят значително по-силен акцент върху доброто заплащане, тема, която има специфични измерения в България като една от страните с най-нисък стандарт на живот в Европейския съюз.

4. Основни изводи и прогнози

Първо. Политическата ситуация в страната и занапред ще се развива под влияние най-вече на дейността на новото правителство на България. Това ще предопредели взаимоотношенията, както между управляващи и опозиция, така и между десните партии, подкрепящи до този момент ГЕРБ.

Въпреки че десните партии в парламента подкрепиха правителството, в следващите месеци могат да настъпят противоречия между тях и ГЕРБ. Тези противоречия могат да бъдат свързани, както с икономическите мерки на правителството, така и с енергийните проекти, по които Синята коалиция има сериозни резерви.

Растящата икономическа криза също ще бъде един от факторите, който ще определя политическия дебат в страната. В обществото все повече се засилват страховете, свързани с увеличаването на безработицата, поради което е особено важен начинът, по който управляващите ще реагират на това предизвикателство.

Второ. До този момент ГЕРБ акцентира върху въпроса, свързан с ревизията на предишното управление. Темата за корупцията е един от основните въпроси, които обществото посочва като основни проблеми,

спъващи развитието на страната. Ето защо за ГЕРБ и правителството на Борисов е важно да покаже своята решимост и политическа воля за решаването на този проблем. Това беше една от основните заявки на партията и лично на Бойко Борисов от самото начало на създаването ѝ. В следващите месеци Борисов ще се стреми да консолидира около себе си законодателната и изпълнителната власт, за да може да реализира онези политически реформи, които ГЕРБ заяви като приоритетни в своята политическа програма.

За ГЕРБ е важен и успехът на кметските избори в София, което ще бъде още едно доказателство за превъзходството на партията над останалите политически субекти в страната. Не случайно беше издигната кандидатурата на Йорданка Фандъкова – едно от тясно партийно ангажираните лица с ГЕРБ.

Трето. Синята коалиция се надяваше да бъде един от основните фактори при съставяне на новото правителство. Коалицията между СДС и ДСБ беше създадена, за да може новото обединение да се превърне в трета политическа сила в страната. Това не се случи, поради което в момента тече дебат, който да изясни причините за този резултат на изборите.

Отношенията между двете партии са динамични и не са изключени бъдещи конфликти и напрежения. В СДС ситуацията е далеч по непредсказуема, тъй като там има силно недоволство към лидера Мартин Димитров особено от страна на столичната организация на партията. Тази есен ще има отново вътрешнопартийни избори за лидер на СДС, като не е изклю-

чено този път Мартин Димитров да загуби тези избори.

За разлика от СДС, ДСБ е далеч по консолидирана от гледна точка на лидерството. Въпреки това обаче, процеса за дебат по отношение на смяната на политиците, натоварени с бремето и негативите на прехода, продължава да стои на дневен ред, поради което въпросът с лидерството на Иван Костов остава открит, въпреки че на този етап липсва фигурата, която да го замени.

Четвърто. РЗС за момента остава извън полезрението на прожекторите и публичното внимание. Партията получи подкрепа благодарение на силния популизъм, който използваше по време на предизборната кампания. Сега ситуацията е различна и РЗС ще опита да се адаптира към нея. Вероятно в бъдеще РЗС отново ще издигне идеята за свикване на Велико народно събрание с цел приемане на нова конституция на страната. Тази позиция на РЗС и нейния лидер Янев ще бъде използвана в бъдеще като един от формалните поводи, чрез които партията може да оттегли своята подкрепа от ГЕРБ, в случай, че управляващите откажат да застанат зад тази идея.

Пето. Атака продължава да бъде непредсказуем играч. Партията подкрепя кабинета на Борисов, което в бъдеще може да доведе до нейното обезличаване. ГЕРБ и Борисов изповядват един умерен национализъм, който конкурира Атака пред избирателите. Ето защо пред Атака стои предизвикателството как ще се адаптира към новата си роля на подкрепяща управлението партия. До този момент Атака беше силна

като радикална и отхвърляща статуквото опозиция.

Шесто. След катастрофалната загуба на изборите, конфликтите в БСП се задълбочават. Отделните групи на влияние в партията водят борба за политическото лидерство. Формален повод за това е бъдещето на партията и нейната нова политическа и идейна визия. Всъщност партията има да решава тежкия въпрос за причините за провала на нейното управление. Една от причините за това е превръщането на БСП в една самозатворена клиентелистка организация, защитаваща отделни групови и икономически интереси. Ръководството на БСП и лидера Станишев засега отказват да признаят провала си в управлението, което още повече обрича на непредсказуемост бъдещето на партията. На предстоящият конгрес лидерството на Станишев ще бъде оспорено, вероятно от дейци като Кадиев, Дончева и други.

Седмо. Основно предизвикателство пред ДПС е въпросът за търсене и намиране на пътища за преодоляване на силно негативния публичен имидж в обществото. За първи път от началото на прехода ДПС се намира в пълна изолация от другите партии. Тя е отбягвана дори от бившия си партньор, БСП. Това и налага значителна промяна в тактиката и сериозни вътрешнопартийни реформи с цел да преодолее кризата в отношенията с останалите партии и политическата си изолация.

Резултати от парламентарните избори в България на 5 юли 2009 година

Гласували 60.20%

Партия и коалиция	Получени гласове	%	Избрани по мажоритарна листа	Брой мандати
ГЕРБ	1 677 870	39,71	26	116
Коалиция за България	747 849	17,70	0	40
ДПС	610 831	14,46	5	38
Атака	395 656	9,36	0	21
Синята коалиция	285 418	6,76	0	15
РЗС	174 582	4,13	0	10
НДСВ	127 340	3,01	0	0
ЛИДЕР	137 684	3,26	0	0

За редактора:

Проф. доктор на философските науки Георги Карасимеонов е ръководител на катедра "Политология" в СУ "Св.Климент Охридски", директор на Института за политически и правни изследвания и главен редактор на списание "Политически изследвания". От 1991 до 1998 г. е бил председател на Българската асоциация за политически науки.

Контакт: ipls@dir.bg

Адрес

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
П.К. 958
ул. Княз Борис I 97
1000 София, България

Заявки

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
Емилия Бургазлиева
e-mail: office@fes.bg
факс: (+359 2) 9802438

Всички текстове са достъпни онлайн
www.fes.bg

Мненията, изразени в тази публикация,
принадлежат на автора/авторите и не
отразяват непременно позицията
на Фондация Фридрих Еберт.